

ontwikkeling in het algemeen zouden kunnen hebben, betreft, vestigt HAMMER in het bijzonder de aandacht op het chronologisch samenvallen van het begin van de schildklierfunctie en van de enchondrale verbeening (vgl. BIEDL), ook bij andere hogere gewervelde dieren. Andere, dergelijke coïncidenties (bijv. eerste kraakbeenvorming — begin van de parathyreoïdfunctie) vindt HAMMER slechts misschien niet toevallig. In het algemeen ach HAMMER het op het oogenblik onmogelijk de vraag te beantwoorden, in hoeverre eenig verband tusschen oorzaak en uitwerking bestaat. Wanneer men bedenkt, hoe weinig pathologen histologisch, met zekerheid, aan coupes van bijv. een menschelijke schildklier kunnen zien (of beweren zulks te kunnen) óf, hoe en hoe sterk dat orgaan ge-functioneerd heeft, dan zou men gaarne anderen, die van endocrine organen van lagere gewervelde dieren of van embryo's, op grond van histologische bevindingen, zoo maar de functie kwalitatief en quantitatief kunnen schatten en gaarne op zoo'n schatting verdere hypothesen bouwen, de omzichtigheid van HAMMER willen aanbevelen.

CHR. VAN GELDEREN.

Immunitet tegen sarcoom van Rous bij een kip. —

A. FISCHER vond bij één kip, die op de meest verschillende wijzen met sarcoomcellen werd geënt, nooit een reactie. Daar dit een bijzondere waarneming is, is het dier nog in leven gehouden. Maar wel heeft FISCHER reeds verschillende proeven genomen om de oorzaak van deze immunitet op te sporen. Bij één dezer proeven bleek, dat sarcoomcellen, in het plasma van het immune dier gekweekt, geen afwijkingen vertoonen ten opzichte van kweken in plasma van niet-immune kippen. Zelfs na maandenlang kweken bleven veranderingen der sarcoomcellen achterwege. Waarschijnlijk berust dus de immunitet in dit geval niet op eigenschappen der weefselvochten, maar van de weefsels zelf (*Arch. f. exper. Zellforschung*, Bnd. I, H. 3).

M. W. WOERDEMAN.

Bloedcellenhaarden in vetweefsel van volwassenen. —

Door E. PETRI werden in het retroperitoneale vetweefsel bij bacterieel toxische aandoeningen speldenknop- tot boongroote weeke donkerroode haarden gevonden, welke men met het bloote oog gemakkelijk zou kunnen houden voor lymphklieren, waarin bloedingen hadden plaats gevonden. Bij mikroskopisch onderzoek bleken deze haarden in het overigens onveranderde vetweefsel haemoblastische haarden te zijn, die zich verder ontwikkelen tot lymphklieren. De hier plaats vindende prosoplasie van het vetweefsel schrijft PETRI toe aan een prikkeling door bakterietoxinen (VIRCHOW's *Archiv*, Band 258, H. I—2).

J. P. L. HULST.

Castratie(?) door Röntgenstralen. — Bestraling van de vrouwelijke geslachtsklier veroorzaakt bij voldoende doseering vernietiging van de follicels van DE GRAAF en daardoor ophouden der menstruatie. Men heeft dit proces *Röntgen-castratie* gedoopt, een onbloedige castratie, waarvan de uitwerking zou overeenkomen met de bloedige operatieve castratie (ASCHNER, KOUWER, e.a.).

De uitdrukkingen Röntgencastratie, castratie-dosis enz. hebben in de wetenschappelijke wereld-literatuur ingang gevonden, Helaas! Want deze uitdrukking heeft aanleiding gegeven tot veel misverstand en tot velerlei verkeerde gevolgtrekkingen.

De ontdekker van den invloed der Röntgenstralen op de geslachtsklieren, ALBERS-SCHÖNBERG, heeft van den beginne af erop gewezen, dat de bestraalde (mannelijke) dieren weliswaar *steriel* werden, maar dat de libido en de potentie behouden bleven. Van *castratie* in den tot nog toe gebruikelijken zin was dus geen sprake. Evenmin is de door middel van Röntgenstralen amenorrhoeisch geworden vrouw gecastreerd; de geslachtsklier wordt niet vernietigd, zij blijft behouden en het hangt geheel en al af van de toegepaste dosis, van den leeftijd en de algemeene constitutie, of de eierstokken haar werking weer zullen kunnen ontvouwen. De vraagstukken van: „prikkelbestraling” en van „temporaire steriliteit” zouden niet kunnen bestaan, indien de vrouw in het algemeen door Röntgenstralen gecastreerd, „ontvrouwd” werd.

Een belangwekkend onderzoek omtrent den invloed der „Röntgenmenopause” op hart en vaatstelsel, met name op den bloeddruk is in de Berlijnsche kliniek van wijlen BUMM verricht door S. STRASSMANN (*Archiv f. Gyn.* Bd. 126, 1925, bldz. 169). Hij komt tot de volgende slotsom: In den beginne wordt in aansluiting zoowel van de operatie als van de Röntgenbestraling de bloeddruk verlaagd, maar op den duur veroorzaakt de uitschakeling van de functie van den eierstok bloeddrukverhooging. Van het meeste gewicht is nu de waarneming, dat de gebruikelijke ovariaaldosis op den duur niet in staat is den bloeddruk te verhoogen. Operatieve castratie daarentegen veroorzaakt een blijvende verhooging van den bloeddruk van 32 mM. kwik systolisch, en 15 mM. diastolisch. Castratie van vrouwen in het climacterium heeft *geen* invloed op den bloeddruk, evenmin als conservatieve operaties, waarbij de eierstokken gespaard blijven.

Volgens STRASSMANN (terecht! ref.) blijft de inwendige afscheiding van de eierstokken na de ovariaaldosis behoude. De uitdrukking „Röntgencastratie” dient dus vervangen te worden door „Röntgenmenopause”. Daarentegen wordt door de krachtige dieptebestraling, zooals bij baarmoederkanker gebruikelijk is, de bloeddruk blijvend belangrijk verhoogd; alleen in deze laatste gevallen zou men mogen spreken van Röntgencastratie.

Dat STRASSMANN de gevolgtrekking maakt bij myoomlijderessen, wier hart en vaatstelsel toch reeds vaak (40 pCt.) ziekelijk veranderd zijn, liever te bestralen dan te opereeren, ligt voor de hand.

L. F. DRIESSEN.